

z dnia 13 października 2020 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny
na lata 2020-2022**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 poz. 713 z póź. zm.) oraz art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2020, poz. 821) Rada Miasta Otwocka uchwała co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Wspierania Rodziny w mieście Otwock na lata 2020- 2022 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej Uchwały.

§ 2. Wykonanie Uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Otwocka.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**PRZEWODNICZĄCA
RADY MIASTA OTWOCKA**

Monika Joanna Kwiek

Załącznik do uchwały Nr XXXV/364/20

Rady Miasta Otwocka

z dnia 13 października 2020 r.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2020-2022

OTWOCK 2020

Spis treści

Wstęp	s. 3
I. Podstawy prawne opracowania programu.....	s. 7
II. Diagnoza problemu socjalnego. Charakterystyka gminy i miasta Otwock.....	s. 8
III. Analiza SWOT	s. 12
IV. Cele Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2020-2022.....	s. 12
V. Realizatorzy Programu.....	s. 18
VI. Finansowanie.....	s. 19
VII. Zakładane efekty realizacji programu.....	s. 19
VIII. Promocja programu.....	s. 20
IX. Monitoring i ewaluacja Programu.....	s. 20
X. Podsumowanie.....	s. 21

Wstęp

Rodzina jest środowiskiem życiowym niemal każdego człowieka. Stanowi integralną część każdego społeczeństwa, a zarazem jego najmniejszą i podstawową komórkę. To najważniejsza grupa społeczna, w której człowiek przychodzi na świat i z którą łączą go wielorakie związki do końca życia. Jest grupą małą, pierwotną, o przewadze więzi osobistych, odznacza się międzypokoleniową i wielopokoleniową trwałością więzi, a członkostwo w niej jest autentyczne, dobrowolne i w zasadzie nierozzerwalne.

Człowiek oczyma rodziny patrzy na otaczający go świat społeczny, uczy się go nazywać i klasyfikować, uznawać za przyjazny lub wrogi, swój lub obcy. W jej perspektywie postrzega sens swojego życia, formułuje własne cele życiowe i sposoby ich osiągnięcia. Tak właśnie kształtowana jest podstawowa rzeczywistość kultury, która na zawsze już stanie się symbolicznym układem odniesienia zarówno wówczas, gdy w swoim dorosłym życiu człowiek będzie twórczo rozwijał rodzinne doświadczenia, jak i wtedy, gdy będzie im własnym postępowaniem zaprzeczał. Dlatego tak istotne jest, aby rodzina funkcjonowała prawidłowo i zapewniała odpowiednie warunki do rozwoju wszystkich swoich członków, a w szczególności dzieci.

Procesy industrializacji, urbanizacji i migracji w znaczący sposób zmieniły życie całych społeczeństw i rodzin. Przeobrażeniu uległa nie tylko struktura rodziny, ale również sposób jej funkcjonowania.

Zmienił się model rodziny, zmalała liczebność rodziny, wzrosła jej anonimowość. Obok zinstytucjonalizowanego małżeństwa i rodziny funkcjonują alternatywne formy życia rodzinnego tj. samotne rodzicielstwo, kohabitacja, związki homoseksualne, życie w samotności itp. Współczesny model rodziny z typu autorytatywnego przekształcił się w typ rodziny partnerskiej. W wyniku reorganizacji władzy rodzinnej, znaczącą jej część w rodzinie przejmuje matka – żona. Wskutek wspólnego rozwiązywania codziennych spraw, wspólnych doświadczeń małżonków, kształtuje się między nimi partnerski styl wzajemnych interakcji. Małżonkowie posiadają równe prawa i obowiązki. Kobieta i mężczyzna stają się równorzędnymi partnerami pod względem wykształcenia, pozycji społecznej, zainteresowań społecznych.

Główną przyczyną kształtowania się modelu partnerskiego w rodzinie jest wzrost niezależności ekonomicznej i psychicznej kobiety, która stanowi o poszerzeniu jej samodzielności życiowej. Kobiety - matki podejmują pracę zawodową, dążą do samorealizacji, niezależności.

Rozwijają swoje pasje i zainteresowania. Nie poświęcają już całej swojej uwagi i czasu tylko na

wychowanie dzieci i dbanie o dom. Mężczyźni nie są już tylko jedynymi żywicielami rodziny, ale również uczestniczą w pracach domowych, w opiece i wychowywaniu dzieci.

W relacjach rodzinnych obserwuje się zmniejszenie dystansu pomiędzy małżonkami, a także między rodzicami i dziećmi. Wzajemne kontakty rodzinne nie są już ściśle uzależnione od pozycji zajmowanej w rodzinie. Dzieciom przyznawana jest coraz większa swoboda zachowania, a młodzież uwalnia się spod arbitralnej władzy rodziców. Ponadto obserwuje się zjawisko autonomizowania się członków rodziny od jej wpływów, czego przejawem jest zmniejszenie wspólnotowego charakteru przeżywania doświadczeń w rodzinie.

Dynamiczne zmiany w zakresie życia rodzinnego, których współcześnie doświadczamy, spowodowały destabilizację niektórych rodzin. Pojawiły się problemy opiekuńczo-wychowawcze, uzależnienia, izolacja społeczna. Osłabieniu lub zerwaniu uległy więzi rodzinne, co istotnie wpłynęło na strukturę rodziny, jej spistość, pozytywne stosunki między wszystkimi członkami, zaburzyło równowagę wewnątrzrodzinną oraz wpłynęło na: poczucie bezpieczeństwa domowników, rozwój osobowości dziecka, zdolności adaptacyjne.

Przemiany gospodarczo – kulturowe kształtujące życie społeczeństwa spowodowały znaczny wzrost liczby osób bezradnych, nieradzących sobie z problemami dnia codziennego. Pojawiły się zjawiska o charakterze globalnym tj. choroby cywilizacyjne, rosnący odsetek ludzi starych, migracje oraz lokalnym tj. ubóstwo, bezrobocie, niewydolność opiekuńcza i wychowawcza, uzależnienia, brak poczucia stabilizacji życiowej i zawodowej, brak poczucia bezpieczeństwa socjalnego, poczucie osamotnienia, rozpad rodziny itp.

Wśród czynników, które składają się na dezintegrację rodziny wymienić należy: niezaradność życiową członków rodziny, brak stabilizacji zawodowej i materialnej, niewydolność wychowawczą rodziców i zaniedbywanie obowiązków opiekuńczych względem dzieci, niski poziom kulturalny, intelektualny oraz moralny dorosłych, a także alkoholizm jednego lub obojga rodziców, przemoc. Zazwyczaj niekorzystne sytuacje w rodzinie współwystępują ze sobą. Z tego powodu coraz więcej rodzin i dzieci wymaga specjalistycznego wsparcia i zaangażowania wielu instytucji w przewyższanie istniejących dysfunkcji. Szukając prób pomocy dziecku, uwagę należy skupić nie tylko na problemach dziecka, ale także na problemach jego rodziny. Wobec tego w pracy socjalnej zaproponowano oddziaływanie zindywidualizowane nakierowane w pierwszej kolejności na dzieci, a w drugiej na matki, gdyż to głównie kobiety są beneficjentami pomocy społecznej. Jednocześnie zauważono niewykorzystany potencjał dalszej rodziny i

otoczenia.

Skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta we współpracy ze środowiskiem lokalnym, w tym sąsiedzkim, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, Kościołem i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami pozarządowymi.

Podstawą do rozwiązywania problemów społecznych jest wsparcie rodziny w odbudowywaniu prawidłowych relacji w rodzinie oraz we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez jej członków. Wsparcie rodziny powinno być w miarę możliwości wczesne i mieć charakter profilaktyczny. Priorytetem wspierania rodziny jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowania wartości i norm związanych z ich wychowaniem. Wszelkie działania powinny być prowadzone za zgodą rodziny i jej aktywnym zaangażowaniem, uwzględniając zasadę pomocniczości.

Celem Programu jest zaplanowanie i podjęcie działań w zakresie pomocy rodzinom naturalnym przeżywającym różnego typu trudności zakłócające lub uniemożliwiające prawidłowe wypełnianie podstawowych funkcji opiekuńczo - wychowawczych oraz stworzenie spójnego i skutecznego systemu pomocy dla rodzin.

W świetle założeń ustawy pomoc dziecku i jego rodzinie powinna mieć charakter interdyscyplinarny i być udzielana przez właściwych specjalistów w ramach zintegrowanego lokalnego systemu. Ważne jest, by zarówno działania jak również decyzje względem rodziny i jej członków były podejmowane przy współpracy wyspecjalizowanych instytucji tj. pomocy społecznej, szkoły, sądu, policji itp.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2020–2022 adresowany jest do: wszystkich rodzin z dziećmi, w szczególności do tych, które są lub mogą być zagrożone problemem niewydolności opiekuńczo-wychowawczej oraz innymi trudnościami i problemami życiowymi wpływającymi na jakość życia rodziny oraz wypełnianie jej podstawowych funkcji, rodzin w kryzysie, kobiet w okresie ciąży, porodu i połogu, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych, rodzin, w których przyjdzie albo przyszło na świat ciężko chore dziecko, kobiet, które otrzymały informację o tym, że ich dziecko może umrzeć w trakcie ciąży lub porodu, kobiet, których dziecko zmarło bezpośrednio po porodzie na skutek wad wrodzonych, kobiet, które po porodzie nie zabiorą do domu dziecka z powodu: poronienia, urodzenia dziecka martwego, urodzenia dziecka niezdolnego do życia, urodzenia dziecka

obarczonego wadami wrodzonymi albo śmiertelnymi schorzeniami, rodzin z dzieckiem posiadającym zaświadczenie, potwierdzające ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu a jego celem jest profilaktyka, wsparcie i przywrócenie rodzinie zdolności do prawidłowego wypełniania funkcji, poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowywaniu dzieci. Zadania w ramach Programu koncentrują się nie tylko na dziecku, ale na całej rodzinie.

Praca z rodziną prowadzona jest także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną biologiczną, w celu odzyskania przez nią funkcji opiekuńczych.

I. Podstawy prawne opracowania programu :

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r.
(Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.),
2. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
(t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 821),
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej
(Dz. U. z 2019 r. poz. 1507 z późn. zm.),
4. Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”
(t.j. Dz. U. z 2020r. poz. 1329),
5. Ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci z dnia 11 lutego 2016 roku
(t.j. Dz. U. 2019 poz. 2407),
6. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
(t.j. Dz. U. z 2020r. poz. 218, 956),
7. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2277),
8. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii
(Dz. U. z 2019 r. poz. 852 z późn. zm.),
9. Ustawa o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003 roku
(t.j. Dz. U. 2020 poz. 111),
10. Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów
(t.j. Dz.U. z 2020, poz. 808, 875),
11. Ustawa o Karcie Dużej Rodziny z dnia 5 grudnia 2014 roku (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1348),
12. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
(t.j. Dz. U. 2020r. poz. 1057),
13. Ustawa Kodeks rodzinny i opiekuńczy z dnia 25 lutego 1964 roku
(t.j. Dz. U. 2020 poz. 1359)

II. Diagnoza problemu socjalnego. Charakterystyka miasta Otwock.

Otwock to miasto w województwie mazowieckim, jest siedzibą powiatu otwockiego. Położony jest w Dolinie Środkowej Wisły i Równiny Garwolińskiej na lewym brzegu Świdra. W latach 1975-1998 miasto administracyjnie należało do województwa warszawskiego. Otwock wchodzi w skład aglomeracji Warszawskiej, a od centrum stolicy oddalony jest o około 20 km. Miasto graniczy: od północy z Józefowem, od wschodu z gminą Wiązowna, na południu z gminą Celestynów i miastem Karczew, a od zachodu naturalną granicę stanowi rzeka Wisła. Według danych z roku 2006, Otwock ma obszar 47,33 km², w tym: użytki rolne: 29%, użytki leśne: 23%. Miasto stanowi 7,69% powierzchni powiatu. wg Urzędu Miasta Otwock dzieli się na: Anielin, Bojarów, Jabłonna, Jabłonna-Górki, Kresy, Kresy Nadbrzeskie, Ługi, Mładz, Natalin, Soplicowo, Śródborów, Śródmieście, Świder Wschodni, Świder Zachodni, Świdry Wielkie, Świerk, Teklin, Tolin, Wólka Mładzka i Zamlądz.

Działania gminy zmierzają do przekształcenia Otwocka w centrum aktywności gospodarczej. Miasto kładzie duży nacisk na rozbudowę infrastruktury, prowadzi aktywną politykę inwestycyjną. Otwock jest bardzo atrakcyjnym obszarem dla inwestorów. Posiada własną infrastrukturę techniczną: oczyszczalnię ścieków i składowisko odpadów komunalnych. Posiada wiele terenów pod budownictwo mieszkaniowe, przemysł i rekreację.

Otwock jako miejscowość sanatoryjno-uzdrowiskowa zaistniał dzięki budowie Kolei Nadwiślańskiej pod koniec XIX w - Otwock Sanatoryjny. Status uzdrowiska nadała całemu regionowi działalność karczewskiego lekarza Józefa Mariana Geislera, który jako pierwszy otworzył gabinet w Otwocku - najpierw tylko w czasie sezonu, później zaś przeniósł się tu na stałe, gdzie do dziś dnia przy ulicy Dr. J. Geislera można oglądać pozostałości jego domu. W 1893 r. utworzył pierwsze w Polsce stałe sanatorium nizinne chorób płuc.

Otwock, a konkretniej zlokalizowany w nim szpital psychiatryczny, był jednym z 24 miejsc, gdzie rozpoczęto hitlerowską akcję T4 mającą na celu eksterminację niepełnosprawnej psychicznie ludności, a będącą wstępem do uruchomienia eksterminacji na szeroką skalę (Holocaust). W sierpniu 1942 zamordowano tam 110 osób niepełnosprawnych umysłowo narodowości żydowskiej. Prawa miejskie Otwock posiada od 1916 roku. W czasie II wojny światowej utworzono getto, które zlikwidowano 18 sierpnia 1942 roku, wywożąc mieszkających tam Żydów do obozów zagłady. W czasie wojny liczba mieszkańców spadła z 20 tys. do 12 tys. W 1936 roku, jako pierwszy w Polsce, został zelektryfikowany odcinek linii kolejowej do

Warszawy. Po wojnie zlikwidowano zbudowaną na początku XX wieku kolejkę wąskotorową z Karczewa do Warszawy. Po reformie administracyjnej zlikwidowano powiat, który przywrócono w 1999 roku.

Otwock jest miastem z liczbą mieszkańców 44865, z czego 53% stanowią kobiety, a 47% mężczyźni. W latach 2002-2018 liczba mieszkańców wzrosła o 5%. Średni wiek mieszkańców wynosi 41,8 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa mazowieckiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Mieszkańcy powiatu zawarli w 2017 roku 222 małżeństw, co odpowiada 4,9 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to nieznacznie mniej od wartości dla województwa mazowieckiego oraz wartość porównywalna do wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,5% rozwodów przypadających na 100 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa mazowieckiego oraz znacznie mniej od wartości dla kraju. 27,9% mieszkańców Otwocka jest stanu wolnego, 57% żyje w małżeństwie, 4,9% mieszkańców jest po rozwodzie, a 9,8% to wdowy/wdowcy. Otwock ma ujemny przyrost naturalny. W 2017 roku urodziło się 532 dzieci, w tym 47,4% dziewczynek i 52,6% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 1,06% i jest porównywalny do średniej dla województwa oraz nieznacznie większy od współczynnika dynamiki dla całego kraju.

W 2016 roku 40,6% zgonów w Otwocku spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 25,9% zgonów w Otwocku były nowotwory, a 6,2% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności Otwocka przypada 11,79 zgonów. Jest to znacznie więcej od wartości średniej dla województwa mazowieckiego oraz znacznie więcej od wartości średniej dla kraju. W 2016 roku zarejestrowano 477 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 477 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla Otwocka 0. W tym samym roku 8 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 1 wymeldowanie za granicę daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 7. 58,7% mieszkańców Otwocka jest w wieku produkcyjnym, 18,6% w wieku przedprodukcyjnym, a 22,7% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

Z punktu widzenia polityki społecznej, bardzo ważną sprawą jest zdolność rodziny do pokonywania sytuacji kryzysowych i umiejętność radzenia sobie z różnorodnymi problemami

życiowymi. W każdej społeczności lokalnej część rodzin przeżywa czasowe lub długotrwałe trudności i wymaga wsparcia w różnych sferach swojego funkcjonowania. Ośrodek Pomocy Społecznej w Otwocku jest jednostką organizacyjną Gminy, która realizuje zadania własne gminy oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, wyznaczone między innymi przez przepisy ustawy o pomocy społecznej, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci i ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

W 2019 r. rodziny skorzystały ze wsparcia w formie:

- świadczeń rodzinnych wraz z dodatkami - 307 rodzin;
- świadczeń z funduszu alimentacyjnego - 221 rodzin;
- świadczeń wychowawczych – 5592 rodzin;
- świadczeń rodzicielskich – 132 osoby;
- świadczeń opiekuńczych – 802 rodzin;
- świadczeń „Za Życiem” – 3 rodziny;
- świadczeń „Dobry Start” – 3891 rodzin;
- stypendium szkolne – 170 uczniów;
- Karty Dużej Rodziny – 1242 kart.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Otwocku w zakresie zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej udziela pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji, której swoimi zasobami nie są w stanie przezwyciężyć. Ośrodek Pomocy Społecznej w Otwocku służy pomocą w prawidłowym pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, poprzez udzielanie wsparcia w zaspokojeniu podstawowych potrzeb bytowych (świadczenia pieniężne oraz niepieniężne, prowadzenie pracy socjalnej we współpracy z przedstawicielami Policji, placówek służby zdrowia, pedagogami szkolnymi). Ponadto, dzięki systematycznemu monitoringowi sytuacji rodziny przez pracowników socjalnych, podejmowaniu działań na rzecz rodzin zagrożonych występowaniem zjawiska przemocy w zakresie prowadzenia procedury „Niebieskiej Karty”, współdziałanie z funkcjonariuszami policji, kuratorami, pedagogami szkolnymi, służbą zdrowia i innymi instytucjami, udaje się zapobiec powstawaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji, głównie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W przypadku braku

możliwości skutecznej pomocy i interwencji składane są wnioski do sądu rodzinnego o wgląd w sytuację rodziny lub zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa.

W 2019 r. Ośrodek Pomocy Społecznej w Otwocku udzielił pomocy 1252 rodzinom, w tym 449 rodzinom z dziećmi. Wśród rodzin z dziećmi przeważały rodziny z jednym dzieckiem (195 rodzin) oraz rodziny z dwojgiem dzieci (159 rodziny). Najmniej liczną grupę stanowiły rodziny z 6 i więcej dzieci (3 rodziny). Wśród rodzin objętych w 2019 roku pomocą społeczną 142 to rodziny niepełne.

Od lat niezmiennie najczęstszymi powodami przyznania pomocy społecznej jest bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. W 2019 r. z problemami opiekuńczo-wychowawczymi lub trudnościami w prowadzeniu gospodarstwa domowego borykało się 85 rodzin.

Rodziny z dziećmi przeżywające trudności w prawidłowym sprawowaniu opieki nad dziećmi, zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej mają możliwość korzystania ze wsparcia, które zgodnie z w/wym. ustawą ma obowiązek zapewnić im gmina.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Otwocku podejmuje działania interwencyjne w zakresie zapewnienia odpowiedniego wsparcia dzieciom i rodzinom.

Według stanu na dzień 31.12.2019 r. w placówkach opiekuńczo – wychowawczych przebywało 23 dzieci a w rodzinach zastępczych i rodzinnym domu dziecka przebywało 37 dzieci.

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że stale na wysokim poziomie utrzymuje się liczba rodzin, które wykazują trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a wsparcie tych rodzin jest jednym z głównych celów podmiotów zajmujących się rodziną. Rodzinom z problemami opiekuńczo – wychowawczymi może zostać udzielona pomoc w postaci przydzielenia asystenta rodziny, który prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania lub w miejscu przez nią wyznaczonym. Organizacja pracy asystentów rodziny gwarantuje elastyczność i dopasowanie do potrzeb wspieranych rodzin. Pozwala to na udzielenie pomocy zarówno w kontekście systemowego wsparcia, jak i w sytuacji kryzysowej. Asystenci rodziny podejmują pracę z rodzinami biologicznymi przeżywającymi trudności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz będącymi w trudnej sytuacji życiowej. Działania ujęte w planie pracy z rodziną mogą mieć cel naprawczy, podtrzymujący lub też profilaktyczny i edukacyjny oraz

zmniejszać ryzyko odseparowania dziecka od rodziny. W Ośrodku Pomocy Społecznej w Otwocku zatrudnionych jest pięciu asystentów rodziny (w tym jeden przebywający na urlopie rodzicielskim), którzy w 2019 r. pracowali z 54 rodzinami, gdzie wychowywało się 129 dzieci. W 2019 r. zakończono współpracę z 10 rodzinami. Wśród rodzin korzystających ze wsparcia asystenta są takie, gdzie rodzice, bądź rodzic posiadają ograniczoną władzę rodzicielską poprzez poddanie wykonywania tej władzy stałemu nadzorowi kuratora sądowego.

III. Analiza SWOT

Analiza strategiczna Gminnego Programu Wspierania Rodziny opracowanego na lata 2020–2022 ujawnia mocne i słabe strony założenia, a także szanse i zagrożenia. Analiza SWOT jest oceną możliwości realizacji projektu, w którym uwzględnia się dostępne zasoby, dysponowanie którymi pozwoli na zaproponowanie i zrealizowanie oferty wsparcia dla rodzin, a także jest możliwością oszacowania ograniczeń w realizacji Programu. Technika ta polega na posegregowaniu posiadanych informacji na cztery grupy:

MOCNE STRONY :

- obowiązujące strategie, programy i akty prawne dla Gminy Otwock;
- dobrze funkcjonujący Ośrodek Pomocy Społecznej w Otwocku;
- program 500 + i Dobry Start;
- współpraca instytucji działających na rzecz rodziny;
- dostępność instytucji pomocowych;
- działalność Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- działalność Interdyscyplinarnego Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- działalność Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie;
- działalność Poradni Psychologiczno–Pedagogicznej;
- wykształcona i doświadczona kadra posiadająca umiejętności w zakresie pracy z rodzinami dysfunkcyjnymi;
- objęcie rodzin wsparciem asystenta rodziny;
- możliwość korzystania mieszkańców Gminy Otwock z Karty Dużej Rodziny i Karty Rodzina 3+.

SŁABE STRONY :

- brak sprawnego systemu informacji i komunikacji pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny;
- brak rodzin wspierających;
- słaby dostęp do poradnictwa specjalistycznego;
- brak placówek wsparcia dziennego na terenie Gminy Otwock;
- niewystarczająca współpraca instytucji w zakresie wsparcia rodziny;
- niski poziom wykształcenia osób korzystających z pomocy społecznej;
- niskie kwalifikacje osób w wieku aktywności zawodowej;
- niski poziom aktywności zawodowej klientów OPS;
- niski poziom świadomego rodzicielstwa;
- niedostateczne środki finansowe rodzin na zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży;
- niski poziom aktywności klientów pomocy społecznej w zakresie wykorzystania własnych zasobów i możliwości w przezwyciężaniu sytuacji kryzysowej;
- niska motywacja do podjęcia działań zmierzających do zmiany i poprawy sytuacji u osób wymagających wsparcia;
- przerzucenie całkowitej odpowiedzialności za wychowanie dziecka na szkołę i/lub inne instytucje;
- wyuczona bezradność i roszczeniowość;
- niewystarczające zasoby mieszkaniowe dla rodzin ubiegających się o lokal socjalny lub komunalny, brak nowych lokali mieszkalnych, brak gminnych mieszkań chronionych;
- bierna postawa rodziców wobec problemów występujących w rodzinie;
- ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej;
- zjawisko alkoholizmu;
- wzrost ilości zachowań ryzykownych wśród dzieci i młodzieży;
- występujące patologie społeczne;
- rynek pracy nieprzystosowany dla potrzeb samotnych matek.

SZANSE :

- szkolenia osób pracujących na rzecz rodziny,
- prospołeczna polityka państwa,
- skuteczna i trafna diagnoza problemów dotyczących rodziny oraz analiza dynamiki rozwoju pojawiających się problemów społecznych,
- rosnąca świadomość społeczna;
- współpraca rodzin dysfunkcyjnych z asystentem rodziny.

ZAGROŻENIA :

- dalsze utrwalanie się zjawisk negatywnych w sferze społecznej;
- ubożenie społeczeństwa;
- zanik więzi i tradycji rodzinnych, rozpad rodziny;
- zaniedbanie emocjonalne dziecka;
- upadek autorytetów;
- brak czasu rodziców dla dzieci;
- niski poziom wiedzy na temat świadomego rodzicielstwa;
- zaniedbywanie obowiązków opiekuńczo-wychowawczych przez rodziców;
- brak wystarczającej wiedzy nt. nowych uzależnień i cyberprzemocy;
- powielanie wyuczonych w dzieciństwie wzorców zachowań;
- wzrost kosztów utrzymania rodziny;
- przerwienie całkowitej odpowiedzialności za wychowanie dziecka na szkołę i/lub inne instytucje;
- przrzucanie odpowiedzialności za losy rodziny na instytucje;
- brak świadomości na temat grożących dziecku niebezpieczeństw;
- brak zainteresowania rodziców sposobem spędzania czasu wolnego przez dziecko;
- rosnąca ilość dzieci i młodzieży używających środków psychoaktywnych;
- wzrost agresji wśród dzieci i młodzieży;
- rozszerzenie zjawisk patologicznych, np. agresja, przemoc, uzależnienia;
- pogłębiające się podziały społeczne;
- wypalenie zawodowe pracowników socjalnych i asystentów rodziny.

IV. Cele Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2020-2022.

Cel główny :

Zbudowanie zintegrowanego systemu pomocy w zakresie wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Cele szczegółowe :

Cel 1 : Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych dziecka i rodziny.

Zadania do realizacji :

- zapewnienie pomocy materialnej i rzeczowej rodzinom wymagającym wsparcia;
- dożywianie dzieci;
- zapewnienie pomocy, w tym w formie schronienia, osobom doznającym przemocy w rodzinie;
- monitorowanie sytuacji zdrowotnej dzieci z rodzin dysfunkcyjnych;
- pomoc w zaopatrzeniu osób niepełnosprawnych w niezbędny sprzęt ortopedyczny i środki pomocnicze;
- zabezpieczenie środków finansowych na współfinansowanie pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Cel 2: Minimalizowanie skutków sytuacji kryzysowych w rodzinach i podejmowanie działań prowadzących do odbudowy więzi rodzinnych oraz do powrotu dzieci do rodzin biologicznych.

Zadania do realizacji :

- zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych wsparcia i pomocy asystenta rodziny;
- prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo–wychowawczej;
- zapewnienie specjalistycznego wsparcia psychologicznego, terapeutycznego, i prawnego rodzinom i dzieciom;
- tworzenie i prowadzenie grup wsparcia;
- organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających;
- podnoszenie kompetencji rodzin, które tego wymagają w zakresie pełnienia prawidłowych

funkcji opiekuńczo-wychowawczych, poprzez organizowanie szkoleń, warsztatów, konsultacji, poradnictwa oraz udostępnianie literatury fachowej;

- kampanie społeczne dotyczące przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz o tematyce rodzinnej;
- wsparcie ze strony asystenta rodziny (podnoszenie kompetencji rodzicielskich, przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym itp.);
- praca socjalna ze strony pracowników socjalnych.

Cel 3: Wsparcie interdyscyplinarne dzieci i rodzin.

Zadania do realizacji :

- koordynacja działań i bieżąca współpraca podmiotów podejmujących działania na rzecz dzieci i młodzieży;
- dobór działań naprawczych na rzecz dziecka i rodziny w oparciu o działania interdyscyplinarne.

Cel 4: Zapobieganie uzależnieniom oraz niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży.

Zadania do realizacji :

- przygotowanie, prowadzenie i finansowanie programów profilaktyczno-edukacyjnych dla dzieci i młodzieży;
- organizowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży, w tym organizowanie wypoczynku letniego i zajęć pozaszkolnych;
- prowadzenie działań integrujących i aktywizujących społeczność lokalną na rzecz przeciwdziałania patologiom społecznym wśród dzieci i młodzieży;
- finansowanie istniejących świetlic i klubów młodzieżowych oraz dążenie do tworzenia placówek wsparcia dziennego na terenie miasta;
- udzielanie pomocy uczniom z trudnościami w nauce;
- wspieranie idei wolontariatu oraz innych form aktywności sprzyjających uwrażliwieniu młodzieży na potrzeby innych ludzi;
- wspieranie i promocja inicjatyw lokalnych w zakresie wsparcia rodziny i dziecka;
- prowadzenie działań integrujących i aktywizujących społeczność lokalną na rzecz przeciwdziałania patologiom społecznym;
- monitorowanie środowisk zagrożonych uzależnieniami, motywowanie do podjęcia terapii przez

rodziców bądź dzieci;
- wczesna interwencja.

Cel 5: Wspieranie kobiet w ciąży i rodzin ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych.

- praca środowiskowa, wsparcie rodzin w trudnej sytuacji życiowej, ułatwienie dostępu do różnorodnych form pomocy;
- zapewnienie innych form wsparcia dla rodzin, łatwiejszy dostęp do pomocy specjalistycznej, podejmowanie przez rodziców edukacji w zakresie wypełniania funkcji rodzicielskich: poród, połóg i karmienie;
- objęcie wsparciem materialnym rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym.

Cel 6: Przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodzin doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych.

- edukacja służąca wzmocnieniu kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców, zwiększenie wiedzy rodziców w zakresie prawidłowych wzorców wychowawczych i poprawy relacji między członkami rodziny, wzmocnienie pozytywnych postaw rodzicielskich, podniesienie kompetencji opiekuńczych i wychowawczych rodziców, obniżenie zagrożenia odebrania dzieci;
- zwiększenie dostępności do specjalistycznego poradnictwa rodzinnego, umożliwiającego korzystanie z różnorodnych form wsparcia: prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, w zakresie uzależnień, terapii indywidualnej, przeciwdziałania przemocy.
- skrócenie czasu oczekiwania na pomoc specjalistów, udzielanie niezwłocznego wsparcia rodzinom w kryzysie, poprawa funkcjonowania rodzin i osób korzystających ze wsparcia;
- ustanowienie rodzin wspierających.

V. Realizatorzy Programu.

Program realizowany jest w oparciu o ujęcie wielosektorowe z uwzględnieniem podmiotów bezpośrednio lub pośrednio oddziaływującymi na rodzinę i dziecko.

Realizatorami Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2020–2022 są instytucje zawodowo zajmujące się wspieraniem i pomocą rodzinom z terenu Gminy Otwock. Interdyscyplinarne podejście do problemów występujących w rodzinie umożliwia stworzenie spójnej i wielowymiarowej podstawy do zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom w środowisku. Organizowanie i koordynowanie zadań Gminnego Programu Wspierania Rodziny należy do zadań Ośrodka Pomocy Społecznej w Otwocku. Program będą realizowały również inne instytucje o zasięgu gminnym, do których zadań należy praca z dzieckiem i rodziną, w szczególności:

- Urząd Miasta Otwocka,

- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Zespół Interdyscyplinarny oraz grupy robocze zajmujący się przemocą w rodzinie;
- placówki oświatowe;
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Otwocku;
- Komenda Powiatowa Policji w Otwocku;
- Powiatowy Urząd Pracy;
- Centrum Interwencji Kryzysowej w Otwocku;
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci;
- Sąd Rejonowy w Otwocku;
- Fundacja Konstruktynego Rozwoju;
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Otwocku;
- Poradnie Leczenia Uzależnień;
- Poradnia Zdrowia Psychicznego;
- świetlice środowiskowe;
- Caritas;
- Powiatowy Młodzieżowy Dom Kultury w Otwocku;
- Służba zdrowia.

VI. Finansowanie.

Finansowanie Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2020–2022 odbywać się będzie ze środków pochodzących z:

- budżetu Gminy (uchwała budżetowa), ujętych w budżecie OPS;
- poszczególnych podmiotów realizujących zadania na rzecz dziecka i rodziny;
- budżetu państwa (konkursy i programy rządowe);
- dotacji unijnych;
- organizacji pozarządowych.

VII. Zakładane efekty realizacji programu.

Spodziewanymi rezultatami realizowanego w latach 2020-2022 Programu Wspierania Rodziny w Gminie Otwock są:

- pogłębienie współpracy instytucji i organizacji działających na rzecz dobra rodzin;
- poprawę funkcjonowania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej oraz osiągnięcie przez rodziny podstawowego poziomu stabilności życiowej, który umożliwi im wychowywanie dzieci;
- powrót dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej do rodzin biologicznych;
- podniesienie poziomu świadomości społeczeństwa o dostępnych formach wsparcia dla rodzin przeżywających trudności, doświadczających sytuacji kryzysowych lub nimi zagrożonych;
- zmniejszenie skali i skutków sytuacji kryzysowych.

Powyższe rezultaty są możliwe do osiągnięcia między innymi dzięki:

- ścisłej współpracy instytucji i organizacji działających na rzecz dobra rodzin i szybkiemu i skutecznemu przepływie informacji pomiędzy instytucjami;
- tworzeniu zespołów wspierających rodziny w kryzysie.

VIII. Promocja programu.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2020- 2022 będzie promowany poprzez:

- strony internetowe jednostek organizacyjnych oraz organizacji pozarządowych;
- plakaty, ulotki informujące o działaniach podejmowanych na rzecz rodziny i jej członków;
- lokalne media;
- kampanie informacyjne.

IX. Monitoring i ewaluacja Programu.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2020 –2022 w Gminie Otwock zgodnie z Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. stanowi dokument wyznaczający cele i zadania na okres 3 lat, w związku z tym wymaga oceny i weryfikacji efektywności podejmowanych zadań.

Monitoring Programu będzie polegał na bieżącym gromadzeniu i analizowaniu informacji o stanie jego realizacji. Zebrane w jego toku dane pozwolą na kontrolę postępu realizacji poszczególnych zadań oraz podjęcie działań korygujących. Stała obserwacja realizacji wyznaczonych celów pozwoli na ewentualne dookreślenie obszarów, które poddane zostaną ewaluacji.

Corocznej merytorycznej analizie poddane będą :

- rzeczywiste rezultaty zastosowanych rozwiązań (oczekiwane i nieoczekiwane);
- porównanie zgodności osiągniętych rezultatów z celami Programu;
- współpraca partnerów programu i jej wpływ na realne wsparcie rodzin w Gminie Otwock.

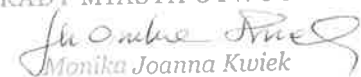
Dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej do dnia 31 marca każdego roku przedłoży Radzie Miejskiej w Otwocku sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodzin, zgodnie z art. 179 ust. 1 Ustawy o Wspieraniu Rodziny i Systemie Pieczy Zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku.

X. Podsumowanie.

Gminny program wspierania rodziny w Gminie Otwock na lata 2020–2022 zakłada tworzenie

sprzyjających warunków do poprawy życia rodzin i dzieci. Niezbędne jest systematyczne podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków dysfunkcji oraz promowanie rodzinnego stylu życia. Rodzinie zostaną stworzone możliwości samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami, co zwiększy jej szanse na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz wykorzystanie własnej aktywności i umiejętności. Wsparcie dla rodziny będzie miało charakter profilaktyczny. Aby osiągnąć zamierzone cele w realizację Programu powinny włączyć się aktywnie instytucje, placówki i organizacje, które swoimi działaniami wspierają dzieci i rodziny.

PRZEWODNICZĄCA
RADY MIASTA OTWOCKA

Monika Joanna Kwiek

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 176 pkt 2 oraz art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821) do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny.

Wobec powyższego podjęcie uchwały jest zasadne.

PRZEWODNICZĄCA
RADY MIASTA OTWOCKA

Monika Joanna Kwiek